

I.- L'HOME SENSE CAP

per
ANDRÉ SUARÈS

III

Després d'un llarg silenci, Jawen, picant l'ullet, afirmà:

—Ben cert que n'hi ha d'espectres. El meu germà ha vist el Vaixell Maleït per tres vegades.

—El Vaixell Fantasma?

—Si senyor. Es un vaixell de condemnats, una tripulació de l'infern. Perderen llur ànima, venent-se-la al diable fa temps i temps. Se us apareix sense saber com i us el veieu anclat al vostre davant, com si res, atirant els altres vaixells. L'embestiu, li passeu per sobre... però vostre vaixell s'enfonsa i heu acabat per sempre...

—I vostre germà?

—Era un gos negre. Vull dir que era un gos negre qui duia la malastrugança al meu germà. Tant com va tenir-lo a bord, estava segur de topar-se una nit o altre amb el Vaixell Maleït. I tanmateix en veure'l no n'haurieu pas sospitat d'aquell gos. Però a la fi se n'atalaià i va negar-lo. Després...

—Però i el vaixell?

—Després el meu germà no l'ha vist mai més. Exactament us ho contarà ell mateix si aneu a Guilvinnec i li parleu. Però jo volia dir-vos que un amic—vós ja sabeu qui, Guillem; el padri de vostre últim fill—m'ha jurat que havia tornat a veure el gos a Belle-Isle i encara si el cridaven pel seu nom, Fri, contestava...

—No era mal nas⁽¹⁾ el que tenia per flairar els cristians.

Rigueren llargament.

—El que dec dir, prosseguí Jawen, tot seriós, és que seria un gran bé que algú tornés a lligar-li de bell nou una corda al coll amb una pedra.

I, per acabar, Jawen romangué un llarg moment amb l'ull dret cluc.

—No teniu por de les rates? demanà el jove.

—No, digueren tots.

—Però les rates tal volta són dimonis... Sovint, sovint he pensat que les rates, les serpents, els cucs, totes les bèsties que s'arroceguen, són ànimes en pena.

—No ho creguéssiu pas, digué en Crozon, perquè si les mateu es moren.

—I si sempre fos el mateix?

—Com el gripau de la font de Ker an Bléiz? Tinn l'agafà i el tallà en varis trossos. Per tal que després no pogués errar-se, lligà un cordonet vermell a una de les potes tallades. A l'endemà anà a la font en un bot i tornà a veure el mateix gripau, ben enter i fresc com l'aigua. I certament que era ben bé el mateix amb el cordonet vermell a la pota. El gran bruixot... Encara hi deu ésser.

Guillem somrigué. Ell no sap pas si dubtar o creure; tanmateix, però, creu menys que dubta; millor dit, creu dubtar. Mols es troben en la mateixa situació.

—Què dirieu si trobessiu un espectre pel camí?

—Jo... jo resaria. Però, vós mateix, no heu trobat això, com en diu? A...

—Aparicions.

—Si.

(1) Jóc de paraules. Fri, en bretó, vol dir el nas.

—Alguna vegada.

—I com són?

El jove no resgongué. Altrament s'estimava més preguntar que ésser interrogat.

—No anirieu a dormir al cementiri aquesta nit?

—Ah, no! I ca; per res del món, cridà Guillem, amb una mica de turbació.

I Crozon inquiet, tossí i estornudà.

—Ni jo, digué Jawen—ni per cent peces d'or... I què és el que passa allà baix, segons vós, quan les flames corren per sobre les tombes?

—Es que es podreixen, amic Jawen.

—Es veritat, doncs?...

—Res de més cert. Els morts s'avorreixen allà sota: Heu's aquí per què retornen... O bé n'estan descontents,—continuà el jove amb una singular barreja de convicció i d'ironia—Sempre m'ha semblat que deuen fer esforços desesperats per tal de lliurar-se de tanta pols... I quelcom d'això deu haver-hi... Un misteri miserable... Vosaltres veieu els morts en carn i ossos sobre la terra. I jo penso en el que són i, com que penso, veig en mi mateix. Es la mateixa tristesa de sempre...

Parlava més per ell mateix que pels altres.

—Així, una dona tal volta romanguí asseguda allà baix, sobre les roques al peu del far... la testa inclinada; i sobre el pit ru, cerca què és el que fa sofrir-la, car es sent un rosec. A la punta del pit, veu una aranya negra que va i ve, de la pell al cor, a cada batec... i crida... però ningú la sent... Què me'n dieu Crozon?

—Una ànima en pena, senyor,

—No, això és una idea.

Una feixuga tristesa planava dins la cambra la negra llar de la qual era enrogida per les brases. Les ombres d'aquells homes vacil·laven sobre les parets a mercè de les flames tremoloses i hom hauria dit que eren de sutge, com els panys fumosos de la xemeneia. I era, sens dubte, un estrany espectacle el d'aquells vells mariners d'ulls inquietes escoltant el fantasejar d'aquell jove... Els morts es podreixen i hi ha espectres...

Certament, no el comprenien i ell n'estava joiós: però no el sentien pas, de bona fe, tan lluny d'ells com n'era i potser tinguessin una mica de por per ell.

—Oh! senyor Andreu, m'inquietariu. Perdoneu, però decidir-vos que no m'agrada gens sentir-vos parlar com suara.

En Guillem ja no reia; ho intentà, però; arronçant les espatlles i espolsant-se cridà amb veu massa forta:

—Apa, ja és hora d'anar a dormir!

S'aixecaren, digueren bona nit a llur hoste i se n'anaren. Va sentir com empenyien la porta i com queia el llisquet de la tanca. Havent obert la finestra, veié llurs ombres dins la nit espessa. Ben tost les bardisses semblaren animar-se i moure's lentament.

La mar plorava amb dolcesa i les tenebres ondulaven com si fossin llefiscoses. Va tocar-se dins la cambra i donà volta a la clau de la porta. Després va asseure's vora del foc i va restar allà molt de temps, fantasejant i no gosant esguardar enrera.

Alfred GALLART (trad.)

2.-

«La Cuina» per Feliu Elies

3.-

FELIU ELIES

Nat a Barcelona, l'any 1878

«Passant ara a examinar per peces menudes les natures mortes exposades, hi observarem combinacions altament delicades, tant en els jocs de llum i ombra, com en els jocs de reflexes d'uns objectes damunt els altres, que, com si es passessin de mà en mà el po'er meravellós de reflexar la llum i es tornessin la pilota, veient que una copa de vidre s'emmiralla en un pot de llauna, com aquest en la copa i ambdós en alguna o algunes de les terres cuites que figuren en els quadres».

«Originalitat en la visió, fermesa i novetat en l'estil, estat d'humor per copsar aquell posat beneït que tenen totes les coses i un pinzell que podria servir de clau per obrir el secret de la vida terrenal, són les armes de l'Apa, un dels homes més grans que han nascut a Catalunya i un d'aquells que faran tant com el qui més per la nostra pàtria i del qual els estudis que ara se'n fan no seran els últims»

(Francesc Pujols. «L'Elias (Apa) 1924». Recull d'Articles, publicació de «La Revista»)

«...Aquest pintor és un home que quan pinta jurariem que disfruta molt. I que a mida que va disfrutant se li van aclarint els ulls. I que les coses se li reflexen als ulls tal com són, però elegantitzades. L'Elias és això: un pintor de les coses tal com són, però guarnides amb un excés de claror molt elegant. Aquell «Paisatge de seda» val més que tot un llibre de versos. Tot ell és irisme refinat i clavat de peus a terra. Pinta les coses després de c'arijar-ne el fons i la forma. Per això molta gent creu que l'Elias és un anti-líric, sense adonar-se que, precisament, l'Elias és un contra-líric. D'apura el lirisme que cel·la les coses, i pren les coses amb el mínim de lirisme que cal a un pintor per no ésser confós amb un poeta de la pintura. Feia temps i temps que no havíem disfrutat tant com mirant i assimilant les pintures d'aquesta exposició...»

(A. Escasans. — «La Revista» — 1925)

L'artista es presenta amb la perfecció tècnica i amb la fondària d'un clàssic. Les seves natures mortes «La Cuina» i «Pa i vi» entenem que són dues obres cabdals de la nostra pintura moderna.

(Gasetta de les Arts — N.º 25)

FAULA VOTIVA

I

La joia de la tarda s'esvaïa
 en tos ulls, que s'anaven ombrejant.
 Venia una cadència d'elegia
 del pinar que el vent feia palpitant.

Quina dolor secreta s'esmunyia
 dintre ton cor? Què t'estroncava el cant?
 Perquè avui, que el cap-tard s'amorosia,
 tu rebies la fosca sospirant?

Mes la resposta ton mirar calciga.
 Has esguardat al lluny la teva amiga,
 la que et cenyia amb son banal encís

per redimí el desgrat de ta figura;
 i has vist que avui sa gràcia insegura
 la oferia a un galant, dins el somris.

II

Però el cel, escolat, bleixa:—No fóra
 massa cruel per tu mateixa anar
 recolzada totstemps damunt la prora
 sense atrevir-te a contemplar la mar?

No planyis, doncs, el desengany d'una hora
 el preu de l'amistat és massa car.
 L'amiga, que ara un lleu plaer arbora,
 quan somrigui a l'amor, ja haurà fet tard.

I tu no has dat el teu tresor, encara;
 qui llegir-lo no sàpiga en ta cara
 no podrà profanar-lo, deslleial.

Si t'ets fidel, et dirà el cor: "Espera".
 I un jorn, en el cavall de la quimera,
 baixarà a posseir-te un immortal.